

Voortgangsrapportage wolf medio oktober 2024 - eind februari 2025

Samenvatting

Meer wolven aangetoond, maar aantal territoria blijft gelijk

Deze voortgangsrapportage beschrijft de activiteit van wolven in Nederland in de periode van medio oktober 2024 tot eind februari 2025. In deze periode zijn 85 wolven aangetoond met DNA. Daarvan zijn 41 wolven voor het eerst in Nederland vastgesteld. De overige 44 wolven zijn al eerder in Nederland aangetoond met DNA. Hoewel er meer wolven zijn vastgesteld, is het aantal territoria gelijk gebleven: in Nederland leven nog steeds 11 wolvenroedels en een solitaire wolvin. Veel van de nieuw aangetoonde wolven zijn nakomelingen van gevestigde roedels. Daarnaast zijn er zwervende wolven op zoek naar een eigen territorium.

Wolven uit Duitsland zoeken leefgebied

In deze periode zijn vijf mannelijke wolven aangetoond die in Duitsland zijn geboren en mogelijk een leefgebied zochten in Nederland. Zij werden vastgesteld in de provincies Groningen, Gelderland en Noord-Brabant. Twee van die wolven zijn inmiddels omgekomen in het verkeer.

Nakomeling Zuidwest-Veluwe aangetoond in Luxemburg

Wolvin GW3691f, een nakomeling van de Zuidwest-Veluwe-roedel, is medio december aangetoond bij een schademelding in Luxemburg. Dat was op 230 kilometer van haar geboorteroedel. Vermoedelijk is deze wolvin op zoek naar een eigen territorium. Eind november werd de wolvin nog genetisch vastgesteld bij schadegevallen rond de Zuidwest-Veluwe.

Nakomeling Drents-Friese roedel zwerft door Oost-Nederland

Wolf GW3689m, nakomeling van de roedel in de Drents-Friese regio, heeft een korte periode door Oost-Nederland gezworven. In ongeveer drie weken maakte hij een uitstap naar Overijssel en liep hij via Gelderland terug naar Drenthe. Deze nakomeling is in 2022 of 2023 geboren en is mogelijk op zoek naar een eigen territorium.

Ouderwolven Noordoost-Veluwe zijn broer en zus

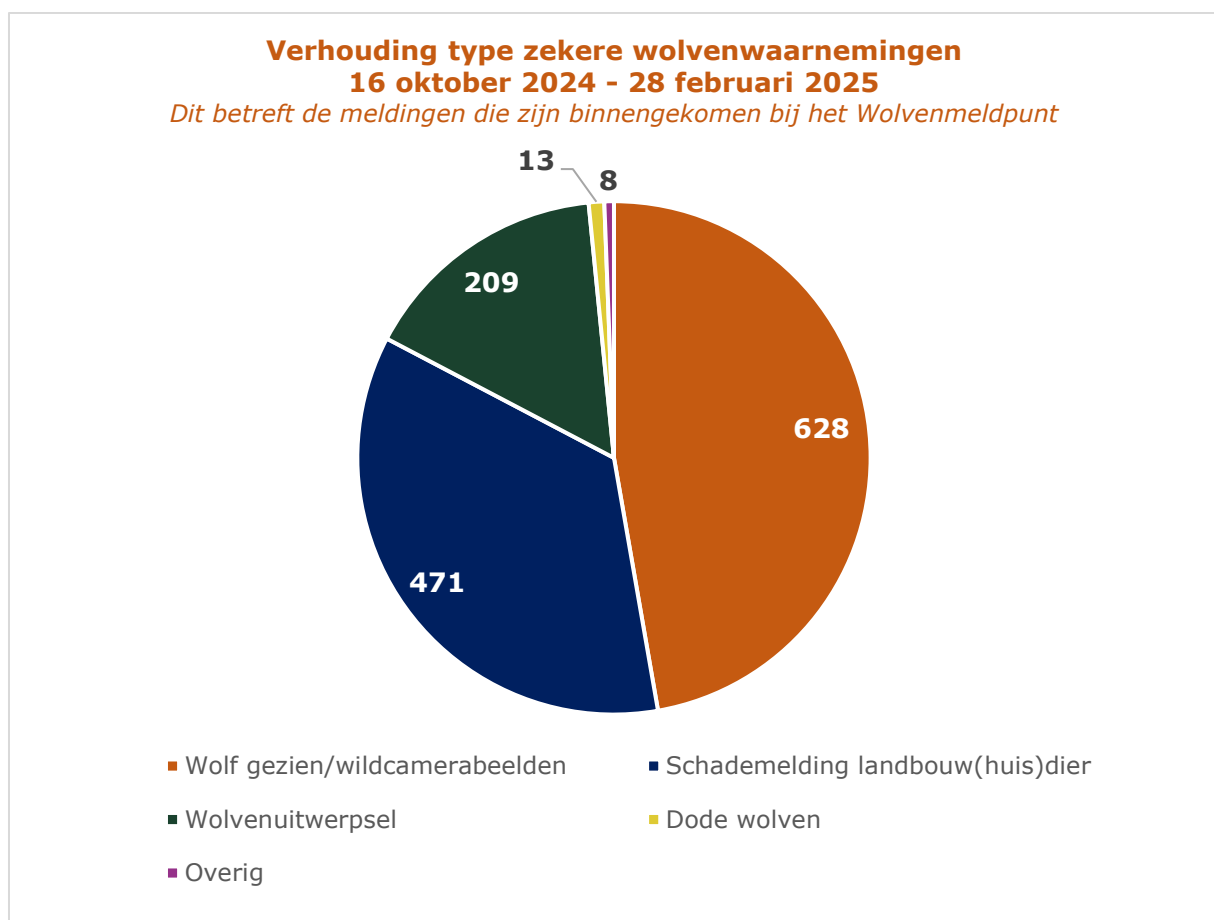
Op de Noordoost-Veluwe is sinds 2023 een roedel aanwezig, maar het was onduidelijk welke wolven hier gevestigd waren. Inmiddels is het DNA van vijf nakomelingen gevonden en daarmee zijn ook de ouderwolven aangetoond. Daaruit blijkt dat de wolf en de wolvin allebei op de Noord-Veluwe zijn geboren en dezelfde ouders hebben. Zij zijn dus broer en zus. Normaal gesproken vermijden dieren paring met directe verwanten. De meeste wolven trekken weg uit de ouderlijke roedel, op zoek naar een eigen territorium. Daarmee is de kans om een familielid tegen te komen in de regel gering. Maar inteelt kan voorkomen, bijvoorbeeld in situaties met beperkte partnerkeuze.

Data monitoring en schade

Meldingen monitoring

In de periode van medio oktober 2024 tot eind februari 2025 ontving BIJ12 2076 meldingen van (vermoedelijke) waarnemingen van wolven. Bij 858 meldingen is op basis van bewijsmateriaal, zoals beeldmateriaal of DNA-onderzoek op een uitwerpsel, bevestigd dat het daadwerkelijk om een wolf ging. Van de overige 1218 meldingen kon niet worden vastgesteld of dit een wolf betrof.

Onderstaand diagram geeft een overzicht van de bij het Wolvenmeldpunt binnengekomen zekere wolvenwaarnemingen per type waarneming. Daarnaast zijn in het diagram meldingen opgenomen van (vermoedelijke) wolvenschade aan landbouwhuisdieren. Bij 461 schademeldingen kon met DNA worden aangetoond dat het om wolf ging. Bij 10 gevallen was DNA-analyse niet mogelijk maar was na nadere beoordeling wolf niet uit te sluiten.

Overzicht van de zekere wolvenwaarnemingen die bij het Wolvenmeldpunt zijn binnengekomen in de periode medio oktober 2024 tot en met eind februari 2025, aangevuld met bevestigde schademeldingen. [Bekijk hier de interactieve versie van dit diagram.](#)

Meldingen veeschade

BIJ12 ontving in de afgelopen periode 508 meldingen van [vermoedelijke wolvenschade aan landbouwhuisdieren](#). Vijf van deze meldingen zijn niet verder onderzocht omdat bij de eerste beoordeling bleek dat het niet om [wolvenschade](#) ging, of omdat het een wildprooi of schade van buiten Nederland betrof.

De DNA-analyse toonde in 461 gevallen aan dat het om wolvenschade ging. Daarnaast werd 18 keer het DNA van hond aangetoond. In 17 gevallen gaf de analyse geen resultaat en in 7 gevallen was DNA-

afname of -analyse niet mogelijk. Die meldingen zijn of worden nader beoordeeld op basis van veldbezoek, locatie en schadebeeld. Van de 23 meldingen die inmiddels nader zijn beoordeeld, was in 10 gevallen predatie door wolf niet uit te sluiten.

Totstandkoming rapportage

Bij12 coördineert de monitoring van de Nederlandse wolvenpopulatie en handelt wolvenschade aan vee af namens de provincies.

Deze voortgangsrapportage is tot stand gekomen met medewerking van de Zoogdierverseniging (monitoring Wolvenmeldpunt), Wageningen University & Research (WENR, DNA-analyses, secties dode wolven), Dutch Wildlife Health Centre (DWHC, pathologisch onderzoek) en het CEwolf-consortium (Centraal-Europese wolvenpopulatie, internationale uitwisseling genetische data).

Dataperiode 16 oktober 2024 – 28 februari 2025

Deze rapportage geeft een uitgebreid verslag van de activiteit van wolven in Nederland over de periode van 16 oktober 2024 tot en met 28 februari 2025. Van deze periode is genetische informatie op individuniveau beschikbaar. Daarmee is van verschillende wolven de aanwezigheid op een bepaald moment beschreven. Concreet is de informatie gebaseerd op de onderstaande gegevens:

- Uitslagen van **soort-** en **individubepalingen** van DNA-monsters die zijn verkregen via **monitoring** in de periode 16 oktober 2024 – 28 februari 2025*
- Gevalideerde **waarnemingen van wolven** verkregen uit **de monitoring van** wildcamerbeelden en gericht veldonderzoek in de periode 16 oktober 2024 – 28 februari 2025*
- Uitslagen van **soortbepalingen** van DNA-monsters die zijn verkregen via schadeafhandeling in de periode 16 oktober 2024 – 28 februari 2025*
- Uitslagen van **individubepalingen** van DNA-monsters die zijn verkregen via schadeafhandeling in de periode 16 oktober 2024 – 9 februari 2025*

Bronbestanden

Zie voor alle beschikbare data de bronbestanden op bij12.nl:

- [Bronbestand bevestigde wolvenwaarnemingen](#)*
- [Bronbestand bevestigde veeschade](#)*
- [Bronbestand gemelde veeschade](#)*
- [Bronbestand dode wolven](#)*

De gebruikte bronnen bieden veel informatie maar zijn niet volledig uitputtend. Er kan meer wolvenactiviteit in Nederland zijn dan vermeld in deze rapportage. [Zie voor meer informatie bij12.nl](#).

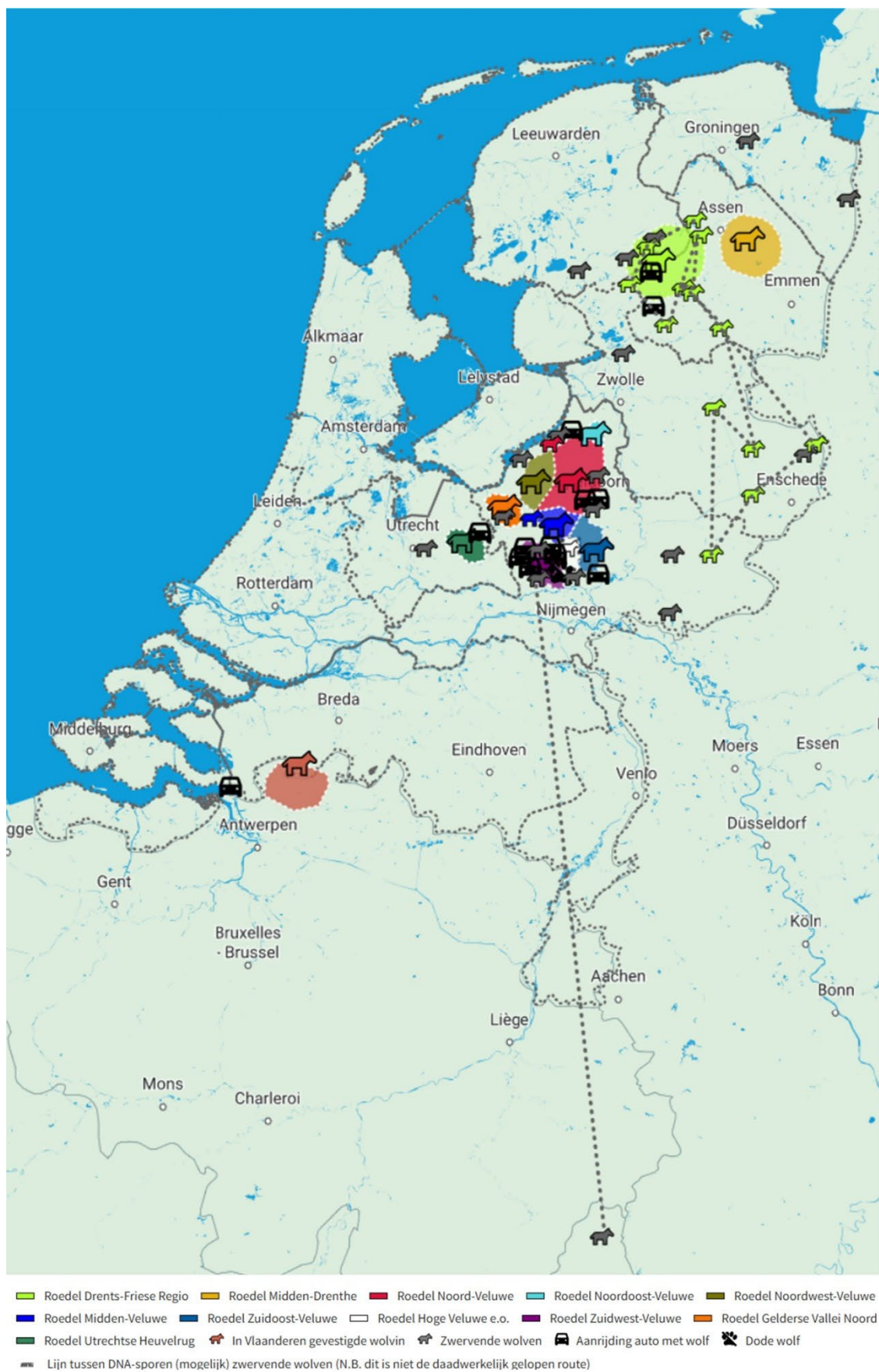
Overzicht verspreiding wolven

Wolvenmonitoring 16 oktober 2024 - 28 februari 2025

Onderstaande kaart laat zien in welke gebieden in de periode van 16 oktober 2024 tot en met 28 februari 2025 met zekerheid wolven langdurig aanwezig waren in Nederland. Via DNA-analyses zijn in een aantal gevallen de individuele wolven achterhaald. Die wolven zijn in de kaart met kleur aangegeven. In enkele gevallen was buiten de gerapporteerde periode informatie over een individu beschikbaar, deze informatie is ook weergegeven op de kaart.

[Bekijk de interactieve versie van de kaart via deze link](#) of in de online versie van deze voortgangsrapportage. Klik op de iconen voor meer informatie over de betreffende wolven. De kaart kan worden ingezoomd. Onder de kaart staat de betekenis van de iconen.

De **tabel** op pagina 8, 9 en 10 geeft een overzicht van de in Nederland gevestigde wolven. Er wordt aangegeven of deze wolven de afgelopen periode zijn aangetoond met DNA. Daarnaast biedt de tabel een overzicht van de nakomelingen die de afgelopen periode genetisch zijn aangetoond. In dit overzicht staan ook de wolven die de afgelopen periode door Nederland trokken en zijn aangetoond op basis van DNA-analyses.

Bekijk [hier](#) de interactieve versie van deze kaart.

Toelichting en leeswijzer kaart

Op de kaart Wolvenmonitoring zijn vier typen iconen aangegeven: een gekleurd gebied met wolf, een grijze wolf, een auto en een doorgestreepte pootafdruk.

De **gekleurde gebieden met wolf-icoon** laten zien waar wolven gevestigd zijn volgens de criteria uit het [Interprovinciaal Wolvenplan](#). Ook duiden deze gebieden aan waar zich een wolvenpaar heeft gevormd en waar in de afgelopen periode DNA-sporen van wolven zijn aangetroffen. De volgende gevestigde wolven zijn in de periode van medio oktober 2024 tot eind februari 2025 via DNA vastgesteld:

- GW2397m in de Drents-Friese regio;
- GW3011f en GW3250m in Midden-Drenthe;
- GW998f op de Noord-Veluwe;
- GW2666f en GW1428m op de Noordoost-Veluwe;
- GW2668f en GW2664m op de Noordwest-Veluwe;
- GW2540f en GW3238m op de Midden-Veluwe;
- GW2363f op de Zuidoost-Veluwe;
- GW2435m op de Zuidwest-Veluwe;
- GW3816f in het noordelijk deel van de Gelderse Vallei;
- GW4076f en GW3237m op de Utrechtse Heuvelrug.

Verder is in het zuidwesten van de provincie Noord-Brabant ook deze periode het DNA aangetoond van GW3449f. Het territorium van deze wolvin bevindt zich voornamelijk in Vlaanderen maar overschrijdt de grens met Nederland.

Zwervende wolven zijn op de kaart aangegeven met een **grijze wolf-icoon**. Deze wolven hebben nog geen vast leefgebied gevonden en/of er is nog niet via DNA aangetoond dat deze wolven langer dan zes maanden in Nederland zijn. Het betreffen de zwervende wolven GW2592m, GW3541m, GW3661m (+), GW3691f, GW3692m, GW3833m, GW3874m, GW4008m (+), GW4240m, GW4242m, GW4243f, GW4318m, GW4401f (+), GW4501m, GW4602m, GW4607m, GW4611m (+), GW4680f, GW4684f, GW4686f, GW4687m en GW4696f. Voor zwervende wolven die langere afstanden hebben afgelegd, is op de kaart een stippellijn getrokken tussen de eerste en de laatste locatie waar de wolf via DNA is vastgesteld. Ook zijn eventuele tussenliggende plekken aangegeven waar het dier via DNA is vastgesteld. Het gaat om de wolf GW3689m en wolvin GW3691f. Daarbij moet nadrukkelijk worden opgemerkt dat de lijn op de kaart níét de werkelijke route aangeeft die de wolf heeft afgelegd.

Een **auto-icoon** geeft aan waar een wolf is omgekomen in het verkeer. In de afgelopen periode zijn in Nederland dertien wolven in het verkeer omgekomen: GW3661m, GW4008m, GW4401f, GW4412m, GW4477m, GW4608f, GW4610m, GW4611m, GW4612m, GW4613m, GW4614f, GW4703f, GW4704m.

Een **doorgestreepte pootafdruk-icoon** geeft aan waar een wolf vermoedelijk gedood is door een soortgenoot (GW4609f).

Tabel gevestigde en zwervende wolven

In onderstaande tabel staat van welke wolven er op dit moment wordt vermoed dat zij gevestigd zijn in Nederland, en waar deze wolven zich (waarschijnlijk) de afgelopen periode bevonden.

Gevestigde wolven zijn de afgelopen maanden of jaren (meerdere keren) in dezelfde regio in Nederland aangetoond en verblijven daar langer dan zes maanden en/of hebben een paar gevormd. Deze wolven zijn daarom als gevestigd aangeduid in de tabel. In de regio's met gevestigde wolven wordt actief onderzoek gedaan naar sporen. In het hoofdstuk *Monitoring in de provincies* wordt meer toegelicht over deze wolven. In de tabel wordt voor eerder vastgestelde gevestigde wolven aangegeven of zij ook in de afgelopen periode met DNA zijn aangetoond. De dikgedrukte codes staan voor gevestigde wolven.

Bij de gevestigde wolven worden ook hun nakomelingen genoemd die in de afgelopen periode met DNA in of rond het territorium zijn vastgesteld. Onderstaande afkortingen in de tabel verwijzen naar de afkomst van nakomelingen uit verschillende wolvenroedels:

- DFR: nakomeling van de roedel in de Drents-Friese regio
- MDR: nakomeling van de Midden-Drenthe-roedel
- NVR: nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel
- NOV: nakomeling van de Noordoost-Veluwe-roedel
- NWV: nakomeling van de Noordwest-Veluwe-roedel
- MVR: nakomeling van de Midden-Veluwe-roedel
- ZOV: nakomeling van de Zuidoost-Veluwe-roedel
- ZWV: nakomeling van de Zuidwest-Veluwe-roedel
- GVN: nakomeling van de Gelderse-Vallei-Noord-roedel
- UHR: nakomeling van de Utrechtse Heuvelrug-roedel

Naast gevestigde wolven staan er in de tabel **zwervende wolven**. Het kan hier ook gaan om nakomelingen van gevestigde wolven. In het overzicht van zwervende wolven zijn alleen wolven opgenomen die de afgelopen periode met DNA zijn vastgesteld in Nederland.

De dikgedrukte codes in de tabel staan voor gevestigde wolven. Bij dunedrukte codes gaat het om nakomelingen of zwervende wolven. GW staat voor Genetische Wolf, gevolgd door een uniek volgnummer en de aanduiding m (man) of f (vrouw). Wolven aangeduid met een † zijn omgekomen, meer informatie over deze wolven is te vinden in het kader *Dode wolven*.

Niet alle wolven worden waargenomen. Het is daarom niet uit te sluiten dat er in deze periode meer wolven aanwezig waren in Nederland. Daarnaast vindt op sommige plekken in Nederland geen monitoring plaats, terwijl er bijvoorbeeld op (social) media wél (ongevalideerde) meldingen zijn gedaan door mensen die dachten een wolf te hebben gezien. Terreinbeheerders en andere betrokkenen moeten toestemming geven om terreinen te betreden en te onderzoeken. Die toestemming wordt niet altijd gegeven. Er vindt daardoor geen monitoring plaats in delen van de Noord-Veluwe, Noordoost-Veluwe, Midden-Veluwe, Hoge Veluwe e.o. en de Utrechtse Heuvelrug. Uit vier van die gebieden is wel informatie bekend uit andere delen van het territorium. Van één gebied zijn geen wildcamerabeelden beschikbaar.

Gevestigde wolven in Nederland	Locatie	Wolvenindividuen	Voor het eerst via DNA vastgesteld in Nederland	Vastgesteld via DNA afgelopen periode
Gevestigde wolven in Nederland	Drents-Friese regio (DFR)	GW2090f	April 2021	-
		GW2397m	September 2021	✓
		GW3689m ^a	Oktober 2023	✓
		GW3815f	November 2023	✓
		GW4009m	December 2023	✓
		GW4606m	November 2024	✓
		GW4612m †	November 2024	✓
		GW4692m	Januari 2025	✓
	Midden-Drenthe (MDR)	GW3011f	September 2022	✓
		GW3250m	April 2023	✓
		GW4502m	September 2024	✓
		GW4503m	Oktober 2024	✓
		GW4506f	Augustus 2024	✓
		GW4697f	Januari 2025	✓
	Noord-Veluwe (NVR)	GW998f	Mei 2018	✓
		GW893m	Januari 2019	-
		GW3694f ^a	Oktober 2023	✓
		GW3878m	November 2023	✓
		GW4007f	Februari 2024	✓
		GW4613m †	Oktober 2024	✓
		GW4691f	Februari 2025	✓
		GW4703f †	Januari 2025	✓
	Noordoost-Veluwe (NOV)	GW2666f	April 2022	✓
		GW1428m	December 2019	✓
		GW4681m	December 2024	✓
		GW4682m	December 2024	✓
		GW4683f	November 2024	✓
		GW4704m †	Februari 2025	✓
		GW4685m	Februari 2025	✓
	Noordwest-Veluwe (NWV)	GW2668f	Maart 2022	✓
		GW2664m	Maart 2022	✓
		GW4003m	Januari 2024	✓
		GW4505f	September 2024	✓
		GW4603f	November 2024	✓
		GW4604f	November 2024	✓
		GW4702f	Januari 2025	✓
		GW2540f	April 2022	✓

Zwervend in Nederland	Midden-Veluwe (MVR)	GW3238m	Februari 2023	✓
		GW4610m †	November 2024	✓
		GW4694f (nakomeling MVR) ^{a,b}	Januari 2025	✓
		GW4698f	November 2024	✓
		GW4699f	November 2024	✓
		GW4700m	Oktober 2024	✓
		GW4701f	Januari 2025	✓
	Zuidoost-Veluwe (ZOV)	GW2363f	Mei 2021	✓
		GW1889m^c	September 2020	-
		GW4507f	Augustus 2024	✓
	Hoge Veluwe e.o. (HVR)	<i>Status onbekend</i>	-	-
	Zuidwest-Veluwe ^d (ZWV)	GW2435m	November 2022	✓
		GW3876f	December 2023	✓
		GW4605m	November 2024	✓
		GW4608f †	December 2024	✓
		GW4609f †	November 2024	✓
		GW4614f †	November 2024	✓
		GW4690m	Februari 2025	✓
		GW4693m	Januari 2025	✓
	Gelderse Vallei-Noord ^e (GVN)	GW3816f	November 2023	✓
		GW4688m	December 2024	✓
		GW4689m	Januari 2025	✓
	Utrechtse Heuvelrug (UHR)	GW4076f	Januari 2024	✓
		GW3237m	April 2023	✓
		GW4412m †	Augustus 2024	✓
		GW4413m	Augustus 2024	✓
		GW4415m	Juli 2024	✓
		GW4477m †	Oktober 2024	✓
		GW4504f	Oktober 2024	✓
	Zuidwest-Brabant (ZWB)	GW3449f^f	April 2024	✓
	Verspreid over Nederland	GW2592m	Januari 2025	✓
		GW3541m	Augustus 2023	✓
		GW3661m †	November 2024	✓
		GW3691f (nakomeling ZWV) ^g	Oktober 2023	✓
		GW3692m (nakomeling ZWV)	Oktober 2023	✓
		GW3833m	Oktober 2024	✓
		GW3874m (nakomeling MDR) ^a	November 2023	✓
		GW4008m † (nakomeling NVR)	Januari 2024	✓
		GW4240m	April 2024	✓
		GW4242m	April 2024	✓
		GW4243f	Mei 2024	✓
		GW4318m	Januari 2025	✓

		GW4401f †	Oktober 2024	✓
		GW4501m	September 2024	✓
		GW4602m	December 2024	✓
		GW4607m	Oktober 2024	✓
		GW4611m †	November 2024	✓
		GW4680f	Januari 2025	✓
		GW4684f	Januari 2025	✓
		GW4686f	Februari 2025	✓
		GW4687m	Januari 2025	✓
		GW4696f (nakomeling NVR)	Januari 2025	✓

[Bekijk hier de online versie van deze tabel.](#)

^a Deze nakomeling kan op zoek zijn naar een eigen territorium, al dan niet in de buurt van het territorium van de ouderlijke roedel.

^b Het gaat hier om een nakomeling van het eerst gevestigde ouderpaar op de Midden-Veluwe (GW960f x GW2398m). Na de dood van deze wolvin in mei 2023 vertrok haar partner uit het gebied en werd het territorium overgenomen door wolvin GW2540f en wolf GW3238m.

^c Het is onduidelijk of deze wolf nog onderdeel uitmaakt van het ouderpaar, GW1889m is voor het laatst genetisch aangetoond in januari 2023.

^d Wolvin GW3012f werd in augustus 2024 dood aangetroffen, zij is vermoedelijk gedood door een andere wolf. Vooralsnog is het onduidelijk of zij de moeder is van de welpen GW4605m, GW4608f, GW4609f, GW4614f, GW4690m, GW4693m). Genetisch is er een match, maar het zou ook nog kunnen dat één of meerdere dochters die jongen hebben geworpen. GW3012f is wel de moeder van de drie nakomelingen (GW3691f, GW3692m, GW3876f) die in 2023 voor het eerst met DNA zijn vastgesteld.

^e De wolf (GW3425m) uit het ouderpaar in de Gelderse Vallei-Noord werd in augustus 2024 doodgereden.

^f Het territorium van deze wolvin bevindt zich voornamelijk in het noorden van de provincie Antwerpen (Vlaanderen, België) maar overschrijdt voor een deel de Nederlandse grens in het zuidwesten van de provincie Noord-Brabant. Deze wolvin heeft in België de naam Emma gekregen.

^g Deze nakomeling van de Zuidwest-Veluwe werd medio december genetisch aangetoond bij een schadegeval in het noorden van Luxemburg.

Monitoring in de provincies

In Nederland leven zowel gevestigde als zwervende wolven. Hieronder volgt een overzicht van de activiteit van gevestigde wolven. Dit zijn de wolven die al langer dan zes maanden in één gebied verblijven en/of een paar hebben gevormd. Daarna worden enkele bijzonderheden genoemd van de zwervende wolven die in ons land zijn vastgesteld.

Monitoring gevestigde wolven

Hieronder wordt gesproken over roedels en wolvenparen. Een wolvenpaar bestaat uit een wolvin en een wolf waarvan bevestigd is dat ze samen een territorium hebben. We spreken van een roedel als dit paar (dit jaar of in eerdere jaren) welpen heeft gekregen. Wolven die in 2023 zijn geboren worden jaarlingen genoemd, wolven die in 2024 zijn geboren zijn welpen.

Als er aantallen welpen genoemd worden, zijn die aangetoond met wildcamerabeelden uit de zomerperiode van dat jaar, toen de welpen kleiner waren dan de ouders.

Drenthe en Fryslân

Drents-Friese regio

In het territorium van de Drents-Friese regio zijn de afgelopen periode de wolf van het ouderpaar (GW2397m) en zes nakomelingen met DNA vastgesteld. De gevestigde wolvin is in de periode medio oktober 2024 tot eind februari 2025 niet aangetoond. Er zijn eind 2024 maximaal negen wolven tegelijkertijd op camera gezien. Recent zijn er maximaal zes wolven tegelijk op camera gezien.

Drie van de zes nakomelingen waren nog niet eerder met DNA geïdentificeerd (GW4606m, GW4612m (+) en GW4692m). Eén van hen (GW4612m) werd doodgereden in het verkeer (zie kader *Dode wolven*). Uit DNA is niet te bepalen in welk jaar de welpen zijn geboren. Eén nakomeling die in 2022 of 2023 geboren is (GW3689m) heeft een korte periode door Oost-Nederland gezworven (zie de interactieve [kaart](#) met looppaden). In circa drie weken heeft deze wolf een uitstap gemaakt naar de provincie Overijssel en is hij via de provincie Gelderland terug naar de provincie Drenthe gelopen.

Het wolvenpaar met wolf GW2397m en wolvin GW2090f is sinds het najaar van 2021 in deze regio aanwezig en krijgt sinds 2022 nakomelingen. In 2024 kregen ze zeven nakomelingen. Wolvin GW2090f is geboren in Duitsland en afkomstig van de Barnstorf-roedel (Nedersaksen). Ook wolf GW2397m is geboren in Nedersaksen, namelijk in de Eschede-roedel.

Midden-Drenthe

De roedel die gevestigd is in Midden-Drenthe werd meerdere keren in dit gebied aangetoond. Zowel het ouderpaar (GW3011f en GW3250m) als vijf nakomelingen zijn deze periode aangetoond met DNA. Eén van deze nakomelingen (GW4697f) was nog niet eerder met DNA vastgesteld. Op wildcamerabeelden zijn maximaal vijf wolven tegelijk gezien.

Het wolvenpaar wolf GW3250m en wolvin GW3011f is sinds het voorjaar van 2023 samen aanwezig in de regio Midden-Drenthe en kreeg in 2023 voor het eerst welpen. Ook in 2024 kregen zij welpen. GW3011f is afkomstig uit Duitsland (geboorteroedel Nordhorn, Nedersaksen). Het is onbekend wat de herkomstroedel van wolf GW3250m is, omdat de ouders (nog) niet in de monitoring zijn voorgekomen.

Gelderland

Noord-Veluwe

Het wolvenpaar GW998f en GW893m is al sinds 2019 samen actief op de Noord-Veluwe. In de afgelopen periode is de aanwezigheid van zowel de wolvin van het ouderpaar en drie nakomelingen binnen of rond het territorium met DNA vastgesteld (GW3878m, GW4007f, GW4691f). Ook op de wildcamera's zijn de afgelopen periode maximaal vier wolven gezien. Er zijn daarnaast twee nakomelingen (GW4613m en GW4703f) in het territorium – nabij Apeldoorn – doodgereden (zie kader *Dode wolven*). Drie van de nakomelingen waren nog niet eerder met DNA bevestigd (GW4613m (+), GW4691f, GW4703f).

Een andere nakomeling van deze roedel (GW4008m) lijkt op zwerftocht te zijn geweest. Dit individu is in december 2024 fataal aangereden in de omgeving van Wehl. Dit ligt hemelsbreed ongeveer 40 kilometer ten zuidoosten van het ouderlijke territorium. Ook een andere nakomeling (GW4696f, die nog niet eerder met DNA was vastgesteld) is ver buiten het territorium van de Noord-Veluwe-roedel aangetoond. Dit betrof de wolf die op 20 januari 2025 in een schuurtje in de achtertuin van een woning in het Gelderse Hengelo werd aangetroffen. De wolf bleek lichtgewond – mogelijk door een aanrijding – en zocht waarschijnlijk een plek om te rusten. Het dier is (na verdoving) verplaatst en vrijgelaten in een natuurgebied in de omgeving.

Het DNA van GW3694f, een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel, wordt al lange tijd aan de noordzijde van de Noord-Veluwe aangetoond. Deze wolvin kan op zoek zijn naar een eigen territorium, al dan niet in de buurt van het territorium van de ouderlijke roedel. Er is ook een mannelijke wolf in de nabijheid van GW3694f aangetoond (GW3692m). Deze wolf is geboren in de roedel van de Zuidwest-Veluwe.

Wolvin GW998f en wolf GW893m zijn geboren in Duitsland. GW893m is afkomstig uit de Eschede/Rheinmetall-roedel (Nedersaksen) en GW998f uit de Babben-Wannichen-roedel (Brandenburg). De wolvin is de eerste wolf die zich vestigde in Nederland en sinds 2018 aanwezig in dit gebied. GW893m voegde zich in januari 2019 bij haar.

Noordoost-Veluwe

Op de Noordoost-Veluwe is sinds 2023 een roedel aanwezig. Lange tijd was het onbekend welke wolven de gevestigde wolven (en het ouderpaar) van dit territorium waren. Inmiddels is het DNA van vijf (nog niet eerder genetisch bevestigde) nakomelingen in het territorium gevonden (GW4681m, GW4682m, GW4683f, GW4704m (+) en GW4685m). Hiermee is nu aangetoond dat GW2666f en GW1428m de ouders zijn van deze roedel. Eén van deze nakomelingen (GW4704m) werd doodgereden in het verkeer (zie kader *Dode wolven*).

De wolf en wolvin van het ouderpaar zijn deze periode ook met DNA vastgesteld. GW2666f en GW1428m zijn beide geboren op de Noord-Veluwe en hebben dezelfde ouders. Het is niet bekend of zij van dezelfde worp zijn. GW1428m is met zekerheid een nakomeling uit de eerste worp, namelijk uit 2019. Wolvin GW2666f is geboren in één van de eerste drie worpen (2019-2021). Dat een volle broer en zus samen jongen krijgen kan voorkomen onder wolven (zie kader *Inteelt bij wolven*). Er werden in deze regio de afgelopen periode maximaal negen wolven tegelijkertijd aangetoond op wildcamerabeelden. Nakomeling GW4704m werd in februari doodgereden op de N309 (zie kader *Dode wolven*).

Wolvin GW2666f en wolf GW1428m zijn beide nakomelingen van de Noord-Veluwe-roedel (ouderpaar GW998f x GW893m). GW2666f werd in december 2021 voor het eerst met DNA aangetoond op de Noord-Veluwe. Sinds het voorjaar van 2022 wordt deze wolvin genetisch vastgesteld op de Noordoost-Veluwe. Wolf GW1428m werd twee jaar eerder (december 2019) voor het eerst met DNA aangetoond op de Noord-Veluwe. Deze wolf wordt sinds begin 2023 genetisch aangetoond op de Noordoost-Veluwe.

Inteelt bij wolven

Normaal gesproken vermijden dieren, waaronder wolven, paring met directe verwanten. Omdat de meeste wolven wegtrekken uit de ouderlijke roedel, op zoek naar een eigen territorium, is de kans om een familielid tegen te komen in de regel gering. Maar in situaties waarin bijvoorbeeld de partnerkeuze beperkt is, kan het gebeuren dat wolven met familieleden paren. Dit is eerder ook in Duitsland vastgesteld.

Noordwest-Veluwe

In de periode medio oktober 2024 tot eind februari 2025 is het ouderpaar (GW2668f en GW2664m) genetisch aangetoond in het territorium. Er werden ook vijf nakomelingen met DNA vastgesteld. Drie van deze nakomelingen waren nog niet eerder genetisch aangetoond (GW4603f, GW4604f, GW4702f). Er zijn de afgelopen periode vier wolven tegelijk op wildcamera gezien.

Wolf GW2664m is geboren in Duitsland en een nakomeling van de Barnstorf-roedel in Nedersaksen. De herkomstroedel van wolvin GW2668f is onbekend.

Midden-Veluwe

Op de Midden-Veluwe is met DNA van vijf welpen voor het eerst genetisch bevestigd dat wolvin GW2540f en wolf GW3238m de ouders zijn van de nakomelingen uit 2024. Geen van deze nakomelingen waren eerder genetisch aangetoond. Eén van de nakomelingen (GW4610m) vond waarschijnlijk de dood in het verkeer (zie kader *Dode wolven*).

De wolf en wolvin uit het ouderpaar zijn zelf ook met DNA aangetoond. Daarnaast werd deze periode ook het DNA aangetoond van een nakomeling (GW4694f) uit 2022. GW4694f is afkomstig van andere ouders, namelijk de vorige territoriumhouders van de Midden-Veluwe (GW960f en GW2398m). Zij zijn nu niet meer in het territorium aanwezig. Het is onduidelijk of deze nakomeling nog bij de roedel aangesloten is of zoekt naar een eigen territorium, al dan niet in de buurt van het territorium van de ouderlijke roedel. Er werden op de Midden-Veluwe de afgelopen periode maximaal zeven wolven tegelijkertijd aangetoond op wildcamerabeelden.

Wolvin GW2540f wordt sinds begin 2023 vastgesteld op en rond de Veluwe. Deze wolvin is geboren in Duitsland en afkomstig van de Göhrde-roedel (Nedersaksen). Wolf GW3238m is een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel. Deze twee wolven vormen hier sinds het voorjaar van 2024 een paar.

In 2018 vestigde de eerste wolf zich op de Midden-Veluwe. In 2022 werden hier voor het eerst welpen geboren. In 2023 zijn er geen welpen aangetoond en heeft er een wisseling van wolven in het territorium plaatsgevonden. Die wisseling vond plaats doordat wolvin GW960f in mei 2023 overleed en wolf GW2398m uit het gebied vertrok. Het territorium werd overgenomen door wolvin GW2540f en wolf GW3238m.

Zuidoost-Veluwe

Op de Zuidoost-Veluwe is zowel wolvin GW2363f als een nakomeling (GW4507f) met DNA aangetoond. De mannelijke wolf uit het ouderpaar (GW1889m) werd deze periode niet genetisch vastgesteld, hij is in januari 2023 voor het laatst met DNA aangetoond. Er werden in deze regio de afgelopen periode maximaal vijf wolven tegelijkertijd aangetoond op wildcamerabeelden.

Het is niet duidelijk welke wolven momenteel onderdeel uitmaken van Zuidoost-Veluwe-roedel. Mogelijk zijn dit wolvin GW2363f en wolf GW1889m, aangezien in hun territorium in het najaar van 2024 een nakomeling (GW4507f) met DNA is bevestigd. Maar wolf GW1889m is voor het laatst genetisch aangetoond in januari 2023, én er is een nieuwe mannelijke wolf in deze regio verschenen (GW4240m). DNA van nakomelingen zal in de toekomst dus uitsluitsel moeten geven over het huidige ouderpaar van de roedel.

Wolvin GW2363f en wolf GW1889m zijn in het voorjaar van 2022 voor het eerst in de omgeving van de Zuidoost-Veluwe vastgesteld. Wolvin GW2363f is afkomstig van de Barnstorf-roedel (Nedersaksen). Wolf GW1889m is een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel. Van GW4240m is de herkomstroedel onbekend.

Hoge Veluwe e.o.

Het is onduidelijk hoeveel en welke wolven er momenteel op de Hoge Veluwe aanwezig zijn. Dit komt doordat er geen veldmonitoring kan plaatsvinden door het landelijke Wolvenmeldpunt van BIJ12. Het Wolvenmeldpunt valideert wel waarnemingen die door het publiek worden ingezonden vanuit de Hoge Veluwe. Daarnaast vindt er veldonderzoek plaats in de gebieden grenzend aan de Hoge Veluwe. In de afgelopen periode is daarbij geen DNA gevonden. Het is daarmee onduidelijk of de wolf die eerder via haarmonsters is vastgesteld in de gebieden grenzend aan de Hoge Veluwe (GW2087m) nog aanwezig is in dit gebied.

Van de Hoge Veluwe is bekend dat hier in 2022 voor het eerst welpen zijn aangetoond. Of er ook in 2023 en 2024 welpen zijn geboren, is niet vanuit het Wolvenmeldpunt vastgesteld.

Zuidwest-Veluwe

De mannelijke wolf van deze roedel (GW2435m) is deze periode met DNA aangetoond. Deze wolf lijkt, nadat de wolvin (GW3012f) in de vorige periode (augustus 2024) gedood werd door soortgenoten, nog geen nieuwe partner gevonden te hebben.

Naast de mannelijke wolf werden acht nakomelingen genetisch vastgesteld. Zes van deze nakomelingen (GW4605m, GW4608f (+), GW4609f (+), GW4614f (+), GW4690m, GW4693m) waren nog niet eerder met DNA aangetoond. Twee nakomelingen (GW4608f en GW4614f) werden eind 2024 gedood bij verkeersaanrijdingen, een derde nakomeling (GW4609f) werd vermoedelijk gedood door andere wolven (zie kader *Dode Wolven*).

Van de zes nog niet eerder genetisch vastgestelde nakomelingen is niet duidelijk of de dode wolvin GW3012f de moeder is. Vanwege het grote aantal welpen in 2024 is het mogelijk dat er twee worpen zijn geweest in deze roedel, wellicht van één of meerdere dochters van GW3012f. Uit toekomstig DNA-onderzoek moet blijken welke wolven de ouders zijn van de nakomelingen. Er werden in dit territorium de afgelopen periode maximaal twaalf wolven tegelijkertijd aangetoond op wildcamerabeelden.

Wolf GW2435m is geboren in Vlaanderen (Hechtel-Eksel-roedel) en wordt sinds eind 2022 in deze regio van de Zuidwest-Veluwe waargenomen. In 2023 heeft deze wolf met wolvin GW3012f voor het eerst welpen gekregen. In 2024 is wolvin GW3012f gedood door een andere wolf. Het is nog niet duidelijk wie de nieuwe partner is van GW2435m. Ook is nog niet bekend wie de moeder is van de welpen van 2024.

Gelderse Vallei-Noord

Wolvin GW3816f is de afgelopen periode genetisch aangetoond. Ook zijn twee nakomelingen voor het eerst genetisch vastgesteld. Van deze nakomelingen (GW4688m, GW4689m) is met DNA aangetoond dat GW3816f en GW3425m de ouders zijn. Het is onduidelijk wat de status van de roedel is nadat in de vorige periode (augustus 2024) de mannelijke wolf uit het ouderpaar (GW3425m) werd doodgereden. Wel is er sinds begin januari 2025 een nieuwe wolf (GW4318m) in het gebied met DNA aangetoond. Het gaat hier om een nog niet eerder in Nederland vastgesteld individu dat afkomstig is van de Wedemark-roedel in Nedersaksen, Duitsland.

Sinds eind 2023/begin 2024 is in de Gelderse Vallei-Noord sprake van vestiging door het wolvenpaar GW3816f en GW3425m. In 2024 zijn in deze regio voor het eerst welpen aangetoond. De mannelijke wolf GW3425m is geboren in Duitsland en een nakomeling van de Flechtinger-Höhenzug-roedel in Saksen-Anhalt. Wolvin GW3816f is een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel.

Utrecht

Utrechtse Heuvelrug

Het ouderpaar (GW3237m en GW4076f) is in de periode van half oktober 2024 tot en met eind februari 2025 met DNA aangetoond in het gebied. Naast het ouderpaar zijn vijf nakomelingen van het paar genetisch vastgesteld. Eén van deze nakomelingen was nog niet eerder genetisch aangetoond (GW4477m). Twee van deze nakomelingen werden doodgereden in het verkeer (GW4477m en GW4412m) (zie kader *Dode wolven*). Wildcamerabeelden laten de afgelopen periode maximaal vijf wolven tegelijk zien.

Wolvin GW4076f en wolf GW3237m verblijven sinds begin 2024 samen op de Utrechtse Heuvelrug. In 2024 kregen zij voor het eerst nakomelingen; toen werden er vijf welpen waargenomen op wildcamerabeelden. GW3237m is een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel en wordt sinds mei 2023 vastgesteld op de Utrechtse Heuvelrug. Wolvin GW4076f is een nakomeling van de Midden-Veluwe-roedel.

Noord-Brabant

Zuidwest-Brabant

Net over de grens van Noord-Brabant, in de regio Noorderkempen te Vlaanderen (België), is wolvin GW3449f gevestigd. Deze wolvin is vanaf juni 2023 aanwezig in dit territorium en wordt sinds april 2024 regelmatig in Nederland vastgesteld. Ook deze periode werd GW3449f weer met DNA in het gebied aan de Nederlandse zijde vastgesteld. Deze wolvin wordt daarnaast ook gezien op wildcamerabeelden. Er is nog geen partner van haar vastgesteld.

Wolvin GW3449f is een nakomeling van de Vlaamse Hechtel-Eksel-roedel (België) en vanaf juni 2023 aanwezig in territorium Noorderkempen in België.

Europese samenwerking in DNA-onderzoek

Wageningen University & Research (WENR) onderzoekt het DNA van (vermoedelijke) wolven. Dit instituut is uniek in Nederland door de combinatie van ecologische kennis, DNA-analyse en Europese samenwerking.

WENR is als enige Nederlandse partner aangesloten bij het internationale consortium CEwolf. Dit samenwerkingsverband van laboratoria in zeven Europese landen onderzoekt de Centraal-Europese wolvenpopulatie. De partners delen kennis en gebruiken gestandaardiseerde methodes, waardoor DNA-profielen van wolven internationaal kunnen worden vergeleken.

Zo is vaak te achterhalen uit welke roedel een wolf afkomstig is en welke route hij heeft afgelegd. Sinds 2015 zijn duizenden wolven geregistreerd, inclusief een stamboom die soms tien generaties teruggaat. De GW-codes van territoriale wolven in de Benelux en Duitsland worden jaarlijks vrijgegeven in een [kaart](#).

[Zie voor meer informatie deze pagina over CEwolf op de website van Senckenberg](#)

Monitoring zwervende wolven

In de periode van medio oktober 2024 tot eind februari 2025 zijn er, verspreid over Nederland en **buiten** de bekende wolventerritoria, 22 verschillende wolven geïdentificeerd via DNA-analyse. Deze wolven zijn nog niet gevestigd; ze zijn nog niet langer dan zes maanden in één regio aanwezig en/of hebben nog geen paar gevormd met een andere wolf.

De zwervende wolven zijn als grijsgekleurde wolf-icoon opgenomen in de [interactieve kaart](#). In de afgelopen periode kwamen vier zwervende wolven om in het verkeer (zie kader *Dode wolven*). Deze wolven zijn op de kaart aangegeven met een auto-icoon.

De zwervende wolven betreffen GW2592m, GW3541m, GW3661m (+), GW3691f, GW3692m, GW3833m, GW3874m, GW4008m (+), GW4240m, GW4242m, GW4243f, GW4318m, GW4401f (+), GW4501m, GW4602m, GW4607m, GW4611m (+), GW4680f, GW4684f, GW4686f, GW4687m, GW4696f.

Elf van deze individuen zijn deze periode voor het eerst genetisch vastgesteld in Nederland. Eén van deze nog niet eerder aangetoond individuen is een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel (GW4696f). Deze wolvín werd in januari aangetroffen in een schuur in Hengelo (Gelderland).

Vijf andere zwervende wolven die in Nederland voor het eerst genetisch werden vastgesteld, zijn afkomstig uit Duitsland. Het betrof in alle gevallen mannelijke wolven. GW2592m is afkomstig van de Dörpen-roedel en werd deze periode drie keer genetisch vastgesteld in Zuidoost-Groningen. GW3661m is een nakomeling van de Drewensee-roedel in Mecklenburg-Vorpommern. Deze wolf werd doodgereden nabij Ede (zie kader *Dode wolven*). GW4318m is afkomstig van de Wedemark-roedel (Niedersaksen), deze wolf werd de afgelopen periode met DNA in de Gelderse-Vallei-Noord aangetoond. GW4602m is een nakomeling van de Schermbeck-roedel in Nordrhein-Westfalen. Deze wolf werd tussen medio oktober 2024 en eind februari 2025 verschillende keren genetisch vastgesteld in het oosten van Gelderland op de grens met Duitsland. Daarnaast werd er nog een nakomeling (GW4611m) van de Bucknitzer Heide-roedel in Brandenburg vastgesteld. Ook deze wolf kwam om in het verkeer (zie kader *Dode wolven*).

Van de overige vijf individuen is de herkomstroedel niet bekend omdat het DNA van de ouders (nog) niet in de genetische monitoring is voorgekomen. Hierdoor kunnen nakomelingen niet aan een roedel worden gekoppeld.

Uitgelichte wolven

GW2592m: Zuidoost-Groningen

Wolf GW2592m werd de afgelopen periode verschillende keren genetisch vastgesteld in Zuidoost-Groningen op de grens bij Duitsland. Deze wolf is afkomstig van de Dörpen-roedel in Duitsland.

GW3541m: Oost-Gelderland

Wolf GW3541m is afkomstig uit de Meppen-roedel (Niedersaksen, Duitsland). Hij is deze periode met DNA aangetoond in het oosten van Gelderland. Deze wolf werd slechts één keer eerder (augustus 2023) in Nederland waargenomen, in de kop van Overijssel.

GW3874m: Midden-Groningen

Eén nakomeling van de Midden-Drenthe-roedel (GW3874m, voor het eerst vastgesteld in 2023) lijkt op zoek te zijn naar een eigen territorium. Deze wolf werd in augustus 2024 nog met DNA vastgesteld in het territorium van zijn ouders, maar in november 2024 genetisch aangetoond in Nendorp, Nedersaksen (Duitsland). In januari 2025 is dit individu weer twee keer in Nederland vastgesteld bij schadegevallen in Midden-Groningen.

GW3691f: Luxemburg

Wolvin GW3691f werd in oktober en november 2024 nog genetisch vastgesteld bij schadegevallen rond de Zuidwest-Veluwe. Medio december werd haar DNA aangetoond bij een schadegeval in het noorden van Luxemburg. Dit is gelegen op circa 230 km van haar geboorteroedel. Het is aannemelijk dat deze wolvin op zoek is naar een eigen territorium.

GW3692m: Noord-Veluwe

Wolf GW3692m is een nakomeling van Zuidwest-Veluwe-roedel. Deze wolf werd in september 2023 voor het eerst genetisch vastgesteld via DNA uit een uitwerpsel. In december 2024 werd GW3692m met DNA aangetoond op de Noord-Veluwe. In januari 2025 maakte deze wolf een uitstapje naar de Gelderse-Vallei-Noord, om vervolgens terug te keren in het gebied ten noorden van de Veluwe waar ook wolvin GW3694f actief is.

GW3833m: Noord-Nederland

De afgelopen periode is GW3833m een aantal keer genetisch aangetoond in Fryslân en de kop van Overijssel. Deze wolf is een nakomeling van de Leppiner-Heide-roedel (Mecklenburg-Vorpommern) in Duitsland. Hij werd eind 2023 in Duitsland voorzien van een zenderband voor een [onderzoek](#) vanuit de Technische Universiteit Dresden. Hij kreeg daarbij de naam Freddi. In het voorjaar van 2024 ging GW3833m op zoek naar een eigen leefgebied. In de periode oktober-november 2024 deed hij hierbij ook Nederland aan. Begin december 2024 is GW3833m weer vertrokken naar Duitsland.

GW4242m: West-Veluwe

Sinds april 2024 is wolf GW4242m actief in het gebied rond de West-Veluwe. Het is mogelijk dat deze wolf een territorium in dit gebied probeert te vestigen. Ook de afgelopen periode is deze wolf weer meermaals met DNA in het gebied vastgesteld.

GW4243f: Utrechtse Heuvelrug

Ook de afgelopen periode werd wolvin GW4243f weer meerdere keren vastgesteld rondom het territorium van het gevestigde wolvenpaar op de Utrechtse Heuvelrug. De herkomstroedel van deze wolvin is onbekend. Deze wolvin werd voor het eerst in mei 2024 genetisch aangetoond ten noorden van de Veluwe. In september 2024 werd zij met DNA aangetoond rond de Utrechtse Heuvelrug, nadat zij vermoedelijk in juli werd aangereden in dit gebied. Het is mogelijk dat deze wolvin zich op de Utrechtse Heuvelrug aan het vestigen is.

Dode wolven

Verkeersaanrijdingen

Tussen medio oktober 2024 en eind februari 2025 zijn er in Nederland twaalf wolven omgekomen door aanrijdingen in het verkeer. Daarnaast werd er een wolf doodgereden buiten de gerapporteerde periode. Elf van deze wolven werden nog niet eerder met DNA aangetoond in Nederland.

Drenthe

- 30 november 2024: **GW4612m**, een nakomeling van de roedel in de Drents-Friese regio, werd gedood bij een aanrijding op de N855 bij Wapse.
- 27 december 2024: **GW4401f**, een nakomeling van de Duitse Friedeburg-roedel (Nedersaksen), werd uit haar lijden verlost na een aanrijding op de A28 bij Pesse. Deze wolvijn werd op 10 oktober 2024 voor het eerst genetisch in Nederland vastgesteld bij een schadegeval in Drenthe.

Gelderland

- 29 oktober 2024: **GW4613m**, een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel, werd uit zijn lijden verlost na een aanrijding op de N344 bij Hoog Soeren.
- 3 november 2024: **GW4614f**, een nakomeling van de Zuidwest-Veluwe-roedel, werd doodgereden op de N310 nabij Otterlo.
- 22 november 2024: **GW3661m**, afkomstig van de Duitse Drewensee-roedel (Mecklenburg-Vorpommern), kwam om in het verkeer op de N781 nabij Ede. Deze wolf werd niet eerder genetisch in Nederland vastgesteld.
- 24 november 2024: **GW4610m**, een nakomeling van de Midden-Veluwe roedel, werd dood aangetroffen en kwam vermoedelijk om door een verkeersaanrijding op de N310 nabij Otterlo.
- 5 december 2024: **GW4608f**, een nakomeling van de Zuidwest-Veluwe roedel, werd uit haar lijden verlost na een aanrijding op de A12 bij Ede.
- 20 december 2024: **GW4008m**, een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel, werd doodgereden op de A18 nabij Wehl. Deze wolf werd in januari 2024 voor het eerst met een uitwerpsel genetisch aangetoond. Daarna werd hij nog drie keer met DNA vastgesteld op schadegevallen in Gelderland.
- 6 januari 2025: **GW4703f**, een nakomeling van de Noord-Veluwe-roedel, werd fataal aangereden op de N344 bij Apeldoorn. Tijdens de sectie bleek dat deze wolvijn een herstelde oude breuk aan haar voorpoot had.
- 13 februari 2025: **GW4704m**, een nakomeling van de Noordoost-Veluwe-roedel, werd doodgereden op de N309 bij 't Harde. Tijdens de sectie bleek dat deze wolf een lichte hartafwijking had. Het is onduidelijk of de wolf hier last van heeft gehad.

Utrecht

- 9 november 2024: **GW4477m**, een nakomeling van de roedel op de Utrechtse Heuvelrug, werd fataal aangereden op de N226 nabij Leersum. Deze aanrijding is ook in de vorige rapportage vermeld.
- 26 maart 2025 (buiten de gerapporteerde periode): **GW4412m**, een andere nakomeling van de roedel op de Utrechtse Heuvelrug, werd doodgereden op de N224 nabij Woudenberg. Deze wolf werd sinds september 2024 genetisch aangetoond in deze regio.

Noord-Brabant

- 10 november 2024: **GW4611m**, afkomstig uit de Duitse Bucknitzer Heide-roedel (Brandenburg), kwam om door een aanrijding op de A4 bij Ossendrecht. Deze wolf werd nog niet eerder met DNA in Nederland aangetoond.

Overig

- 23 november 2024: **GW4609f**, een nakomeling van de Zuidwest-Veluwe-roedel, werd dood aangetroffen op de Hoge Veluwe (Gelderland). Vermoedelijk werd zij gedood door een soortgenoot.

Afhandeling wolvenschade aan vee door BIJ12

In de periode van 16 oktober 2024 tot en met 28 februari 2025 ontving BIJ12 508 meldingen van vermoedelijke wolvenschade aan landbouwhuisdieren.

Vijf van de 508 meldingen zijn niet verder onderzocht. Bijvoorbeeld omdat bij de eerste beoordeling bleek dat de schade niet veroorzaakt was door wolf, de melding te oud was om op te volgen of omdat er geen sprake was van schade aan landbouwhuisdieren. Bij de overige 503 meldingen is wel nader onderzocht of sprake was van schade veroorzaakt door wolven.

Bij 496 meldingen was DNA-afname tijdens het veldbezoek mogelijk, bij zeven gevallen niet. In 461 van de 496 gevallen bleek uit de DNA-analyse dat het om wolvenschade ging. Achttien keer werd het DNA van hond aangetoond. In zeventien gevallen gaf de analyse geen resultaat. Die meldingen, én de zeven gevallen waarbij DNA-afname niet mogelijk was, worden nader beoordeeld op basis van veldbezoek, locatie en schadebeeld.

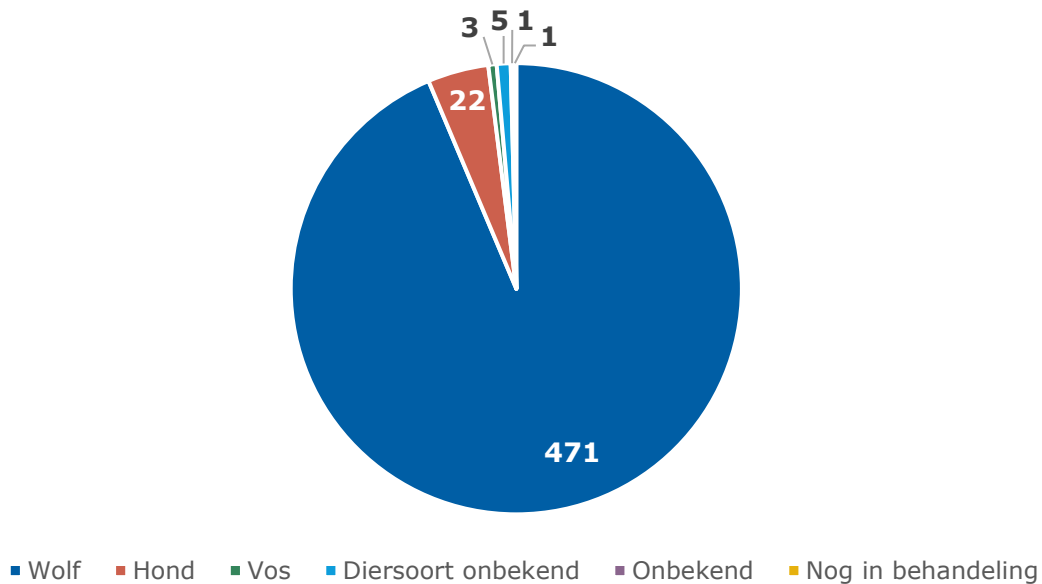
Van de 24 meldingen waarbij de DNA-analyse geen resultaat gaf of DNA-afname niet mogelijk was, zijn er 23 inmiddels beoordeeld. In tien gevallen is de schade vermoedelijk veroorzaakt door wolf. In vijf gevallen is de diersoort onbekend. Vier keer is beoordeeld dat de schade is veroorzaakt door hond, drie keer is beoordeeld dat de schade is veroorzaakt door vos. In één geval is onbekend wat er gebeurd is. Van één melding moet de beoordeling nog plaatsvinden. De actuele cijfers van schademeldingen zijn terug te vinden in [de lijst met gemelde veeschade op bij12.nl](https://bij12.nl).

Overzicht van schademeldingen bij BIJ12 en daaruit volgende resultaten

16 oktober tot en met 28 februari 2025

Binnengekomen meldingen van vermoedelijke wolvenschade aan vee	508
Bij eerste beoordeling beoordeeld als niet veroorzaakt door wolf, te oude melding of geen schade aan landbouwhuisdieren	5
Veldbezoeken taxateurs en indien mogelijk DNA-afname bij vermoedelijke wolvenschade aan vee	503
Bevestigde schade veroorzaakt door wolf (461) en vermoedelijk wolf (10)	471
Bevestigde schade veroorzaakt door hond, vos, diersoort onbekend, geen predatie of onbekend	31
Meldingen nog in behandeling	1

Verdeling schadeveroorzakende diersoorten 16 oktober - 28 februari 2025

Overzicht van de bij BIJ12 binnengekomen schademeldingen die nader werden onderzocht in de periode van 16 oktober tot en met 28 februari 2025. Bij deze meldingen bestond het vermoeden dat een wolf de schade heeft veroorzaakt. [Bekijk hier de interactieve versie van dit diagram.](#)

Groningen

In deze periode ontving BIJ12 zestien meldingen van vermoedelijke wolvenschade uit de provincie Groningen. Uit de DNA-analyse kwam elf keer de uitslag wolf en twee keer de uitslag hond. Drie keer gaf het DNA-onderzoek geen resultaat. Bij twee van deze meldingen is beoordeeld dat de schade is veroorzaakt door hond. Eén keer is de diersoort onbekend.

Drenthe

Vanuit de provincie Drenthe zijn 75 meldingen binnengekomen bij BIJ12. In 72 gevallen toonde DNA-analyse aan dat de schade door wolf is veroorzaakt. Twee keer leverde de DNA-analyse geen resultaat op. Bij die twee gevallen is beoordeeld dat wolf niet uit te sluiten is. Bij één melding was geen DNA-afname mogelijk. Dit dossier staat nog open ter beoordeling. Bij de meeste meldingen waren schapen het prooidier (68). Er waren ook meldingen over runderen (4) en paarden/pony's (3).

Fryslân

Vanuit de provincie Fryslân zijn 77 meldingen binnengekomen bij BIJ12. DNA-analyse toonde hierbij 72 keer wolf aan en drie keer hond. Twee keer gaf de DNA-analyse geen resultaat. Deze meldingen zijn inmiddels beoordeeld: beide meldingen zijn toegeschreven aan vos. De meeste binnengekomen meldingen betroffen schapen (65). Verder waren er meldingen over (mini)paarden/pony's (9) en runderen (3).

Overijssel

Vanuit de provincie Overijssel ontving BIJ12 28 meldingen van vermoedelijke wolvenschade. Bij 24 meldingen is het DNA van wolf aangetoond, bij één melding het DNA van hond. Drie keer gaf de DNA-analyse geen resultaat. Deze meldingen zijn alle drie beoordeeld als vermoedelijk wolf. Alle meldingen betroffen schapen.

Gelderland

Vanuit de provincie Gelderland werd 259 keer melding gedaan van vermoedelijke wolvenschade. Bij 244 van deze meldingen is wolf uit de DNA-analyse gekomen. In zeven gevallen is het DNA van hond aangetoond. Bij acht meldingen gaf de DNA-analyse geen resultaat of was geen DNA-afname mogelijk.

De meldingen waarbij DNA-afname niet mogelijk was of de DNA-analyse geen resultaat gaf, zijn beoordeeld aan de hand van veldbezoek en schadebeeld. Drie keer was wolvenschade niet uit te sluiten. Twee keer was onbekend welke diersoort de schade heeft veroorzaakt. Die meldingen zijn geregistreerd als 'diersoort onbekend'. Eén keer is onbekend wat er is gebeurd, die melding staat op 'onbekend'. Bij één melding is beoordeeld dat de schade is veroorzaakt door vos en bij één melding dat de schade is veroorzaakt door hond.

De meeste meldingen gingen over schapen (243). Daarnaast waren er meldingen over (mini)paarden/pony's (5), runderen (3), geiten (4), een alpaca (1), een ezel (1), zowel schapen als geiten (1) en zowel schapen als alpaca's (1).

Utrecht

Vanuit de provincie Utrecht zijn 39 meldingen binnengekomen bij BIJ12. De meeste meldingen gingen over schapen (37). Twee meldingen betroffen dode of gewonde runderen. Bij 34 meldingen is het DNA van wolf aangetoond. Bij twee andere meldingen is het DNA van hond aangetoond. Bij twee meldingen gaf de DNA-analyse geen resultaat en bij één melding was DNA-afname niet mogelijk. Die drie meldingen zijn beoordeeld aan de hand van het veldbezoek en het schadebeeld. Van één melding is beoordeeld dat het vermoedelijk wolf betrof. Eénmaal is beoordeeld dat het om hond ging. Bij de overige melding is de schadeveroorzakende diersoort onbekend. Die is geregistreerd als 'diersoort onbekend'.

Noord-Brabant

Vanuit de provincie Noord-Brabant zijn vier meldingen binnengekomen: twee over een schaap en twee over een rund. In één geval, betreffende een schaap, is wolf aangetoond middels DNA. Bij twee gevallen is hond aangetoond met DNA. De DNA-analyse gaf bij één melding geen resultaat. Deze melding is verder beoordeeld aan de hand van veldbezoek en schadebeeld. Hieruit is geconcludeerd dat het om vermoedelijke wolvenschade gaat.

Limburg

Drie meldingen kwamen deze periode uit de provincie Limburg. Twee meldingen betreffende schapen en één melding betreffende een dood rund. In alle drie de gevallen is wolf aangetoond middels DNA.

Noord-Holland

Uit de provincie Noord-Holland zijn twee meldingen binnengekomen van vermoedelijke wolvenschade. Beide meldingen betroffen schapen. Bij één melding kwam hond als uitslag uit de DNA-analyse. Bij de andere melding gaf de DNA-analyse geen resultaat. Deze melding is verder beoordeeld. Er is geen schadeveroorzakende diersoort vast te stellen. Deze melding staat daarom op 'diersoort onbekend'.

Overige provincies

Uit de provincies Flevoland, Zeeland en Zuid-Holland zijn in deze periode geen meldingen van vermoedelijke wolvenschade ontvangen.

Nieuws uit de provincies

Drenthe

Nieuwe subsidieregeling hoefdierhouders

De provincie Drenthe heeft in maart een nieuwe subsidieregeling voor wolfwerende rasters opengesteld voor hoefdierhouders. De belangstelling hiervoor was groot: in korte tijd kwamen zoveel aanvragen binnen dat de provincie het subsidieplafond in mei heeft verhoogd. Het totale subsidiebudget komt daarmee op € 1.165.000.

Om te zorgen voor rasters van goede kwaliteit, speelt de wolvenconsulent een belangrijke rol in het proces. De subsidie kan alleen worden aangevraagd als de wolvenconsulent bij de dierhouder is geweest voor advies. Na plaatsing komt de wolvenconsulent weer langs om te controleren of het raster op de juiste manier is geïnstalleerd.

Er zijn twee informatieavonden georganiseerd over wolfwerende rasters en subsidiemogelijkheden. Die zijn bezocht door circa 800 dierhouders. Inmiddels zijn er ruim 500 adviesaanvragen ontvangen en zijn de eerste wolfwerende rasters via de nieuwe subsidieregeling geplaatst.

[Lees meer op de website van de provincie Drenthe](#)

Praktijkproef mobiele draadrasters

De provincie Drenthe heeft van oktober 2024 tot en met mei 2025 een praktijkproef uitgevoerd met mobiele wolfwerende rasters. De proef was gericht op professionele dierhouders die hun schapen en geiten regelmatig verplaatsen.

Er namen 11 dierhouders deel en er zijn circa 100 mobiele rasters geplaatst en getest. Tijdens de proef is veel geleerd over het gebruik, onderhoud en de effectiviteit van deze rasters. Zo bleek dat het maaien van het gras voor de plaatsing van het raster het onderhoud aanzienlijk vermindert. Ook is er kennis opgedaan over geschikte materialen en stroomvoorziening. Bepaalde typen rasterpalen bleken bijvoorbeeld ongeschikt om stroomdraden op de juiste hoogten te bevestigen.

Gedurende de proef vond één aanval plaats binnen een raster van de proef. Achteraf is vastgesteld dat de stroomvoorziening van dat raster tijdens de avonduren niet in orde was.

Op basis van de nieuwe inzichten wordt een nieuwe, meerjarige praktijkproef voorbereid in Drenthe.

Fryslân

Succesvolle pilot met conditionerende rasters

In de provincie Fryslân is een pilot uitgevoerd met een nieuwe methode om landbouwhuisdieren te beschermen tegen wolven. Schapenhouder Henry Hoiting testte zogenoemde *conditionerende rasters* met geur en geluid. De resultaten zijn veelbelovend. De pilot liep van september 2024 tot en met februari 2025 op verschillende locaties in Zuidoost-Fryslân en Noord-Drenthe. Tijdens die periode vonden er geen wolvenaanvallen plaats op de testlocaties. De pilot is uitgevoerd in samenwerking met de Gebietskommisje Wolf.

Staatssecretaris Jean Rummenie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) bracht in mei een werkbezoek aan Hoiting. Daarvan deed [De Telegraaf](#) verslag. De bevindingen van de pilot zijn vastgelegd in een rapport. De komende tijd wordt bekeken of de methode breder ingezet kan worden en in aanmerking kan komen voor subsidie.

[Bekijk het rapport over de pilot conditionerende rasters](#)

Het werkbezoek van de staatssecretaris, met van links naar rechts: Henry Hoiting (Natuur Beheer), Jean Rummenie (staatssecretaris LVVN), Matthijs de Vries (gedeputeerde provincie Fryslân), Harry Oosterman (Gebiedskommisje Wolf).

Subsidiebudget wolfwerende maatregelen verhoogd

De provincie Fryslân stelt opnieuw € 500.000 extra subsidie beschikbaar voor wolfwerende maatregelen. Begin mei werd het budget al verhoogd met € 250.000 en de regeling aangepast. Sindsdien zijn er tientallen extra aanvragen binnengekomen, waardoor het beschikbare budget bijna op was. Om dierhouders in Fryslân te blijven ondersteunen bij het beschermen van hun dieren, wordt het subsidiebudget opnieuw uitgebreid.

De subsidieregeling bestaat sinds april 2022 en is al meerdere keren aangepast. Onlangs is het aanvraagproces vereenvoudigd en het subsidiegebied uitgebreid met de volledige gemeenten Opsterland, Weststellingwerf, Ooststellingwerf, Heerenveen en Smallingerland.

De regeling is bedoeld voor houders van hoefdieren, waaronder runderen, schapen, geiten, varkens en paarden, met uitzondering van damherten. Het maximale subsidiebedrag per aanvraag is verhoogd naar € 30.000.

[Bekijk voor meer informatie de website van de provincie Fryslân](#)

Gelderland

Vergunning voor doden probleemwolf

De provincie Gelderland heeft een vergunning verleend voor het doden van een probleemwolf. Het gaat om de wolf die op 13 april een hardloopster beet in Het Nationale Park De Hoge Veluwe. De vergunning is verleend aan de Faunabeheereenheid Gelderland.

Dierenrechtenorganisaties waren het niet eens met de vergunning en spanden een rechtszaak aan. Op 16 mei oordeelde de rechter dat de provincie juist heeft gehandeld. De wolf vertoont afwijkend gedrag en vormt een gevaar voor mensen: het dier zocht actief mensen op en liet zich niet verjagen. Deskundigen, ingeschakeld door de provincie, stelden vast dat er meer incidenten zijn geweest met dezelfde wolf.

De provincie heeft andere oplossingen bekeken, zoals het sluiten van het Park of het verjagen van de wolf, maar die hebben onvoldoende effect of zijn niet uitvoerbaar.

Utrecht

Werkwijze bij incidenten

In 2024 vonden in de provincie Utrecht meerdere incidenten plaats tussen wolven en mensen of honden. Om bij eventuele toekomstige incidenten snel en zorgvuldig te kunnen handelen, heeft de provincie afgelopen winter gewerkt aan een werkwijze bij incidenten. Hierover worden afspraken gemaakt met gemeenten, terreineigenaren, de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD) en politie.

Voorkomen van incidenten

De provincie Utrecht zet ook in op het voorkomen van nieuwe incidenten. Op advies van de Zoogdierverseniging hebben terreinbeheerders en gemeenten besloten om een periodieke aanlijnplicht voor honden in te stellen van 15 maart tot 15 september 2025. Daarnaast wil de provincie wolven zenderen om meer inzicht te krijgen in hun gedrag. Daarvoor is een vergunningsaanvraag in voorbereiding.

De provincie werkt samen met terreinbeheerders en gemeenten aan publieksvoorlichting. Ook wordt met IVN Natuureducatie gewerkt aan voorlichting op scholen. Alle lopende activiteiten zijn te vinden in de [Statenbrief](#) die in mei is verstuurd aan Provinciale Staten.

Incident Den Treek-Henschoten

Ondanks de voorzorgsmaatregelen heeft zich dit voorjaar helaas weer een incident voorgedaan. Op 19 mei raakte een vrouw gewond aan haar bovenbeen op Landgoed Den Treek-Henschoten. Uit DNA-onderzoek blijkt dat wolf GW3237m betrokken was bij dit incident. Deze wolf vertoonde al eerder probleemgedrag.

De provincie bereidt op advies van onafhankelijke deskundigen een afschotvergunning voor. In de tussentijd gelden aanvullende adviezen voor bezoekers van de Utrechtse Heuvelrug. Bezoekers wordt gevraagd om extra alert te zijn.

[Lees meer in het nieuwsbericht van de provincie Utrecht](#)

Overig nieuws

Wolvenplan 2025 vastgesteld

Het Wolvenplan 2025 is in april definitief vastgesteld door het [bestuur van het Interprovinciaal Overleg \(IPO\)](#). Eerder stemden de twaalf provincies al in met het plan. Het Wolvenplan biedt gezamenlijke uitgangspunten om het samenleven met wolven in Nederland in goede banen te leiden. Daarbij wordt ingezet op schadepreventie, richtlijnen voor ingrijpen, publiekscommunicatie en samenwerking tussen de provincies en het Rijk. Elke provincie vertaalt deze uitgangspunten naar eigen wolvenbeleid, passend bij de regionale situatie.

[Bekijk het Wolvenplan 2025 op de website van BIJ12](#)

Uitvoering Landelijke Aanpak Wolven gestart

Het Rijk en de provincies werken samen binnen de Landelijke Aanpak Wolven. Daarbij wordt aandacht besteed aan onder andere preventieve maatregelen tegen wolvenschade, kennisdeling en internationale samenwerking. De uitgangspunten van de Landelijke Aanpak Wolven zijn meegenomen in het Wolvenplan. In de Voorjaarsnota is geld gereserveerd voor de uitvoering van de Landelijke Aanpak Wolven.

Onderdeel van de Landelijke Aanpak Wolven is het Landelijk Informatiepunt Wolf, dat wordt opgericht door het Rijk en de provincies. Burgers, dierhouders en andere belanghebbenden kunnen straks terecht bij het Informatiepunt voor betrouwbare en actuele informatie over wolven.

[Lees meer op de website van de Rijksoverheid](#)

Beschermde status wolven verlaagd

Per 7 maart 2025 is de internationale beschermde status van wolven aangepast van 'strikt beschermd' naar 'beschermd'. De aangepaste Habitatrichtlijn treedt binnenkort in werking. De Rijksoverheid werkt aan een aanpassing van de nationale wetgeving op basis van de aangepaste Habitatrichtlijn. Ondanks de wijziging blijft de wolf een beschermde soort onder zowel nationale, Europese en internationale wetgeving.

Lidstaten blijven verplicht om de staat van instandhouding te monitoren en zo nodig maatregelen te nemen om die te behouden of te verbeteren. Maar de aanpassing biedt meer ruimte om (waar nodig) de wolvenpopulatie te beheren om het samenleven tussen mensen en wolven te verbeteren. Het blijft mogelijk om wolvenschade aan vee te compenseren.

[Lees meer op de website van BIJ12](#)

Conferentie Wolves Across Borders in Nederland

Van 2 tot 6 juni vond in Lunteren de internationale wolvenconferentie Wolves Across Borders plaats. Onderzoekers, beleidsmakers, natuurbeheerders en andere belanghebbenden kwamen hier samen om kennis te delen over wolven en de bijkomende uitdagingen.

Er waren lezingen en workshops over onder andere over het monitoren van wolven, het beschermen van vee en de communicatie rond wolven. Ook werd er besproken wanneer een wolf als probleemwolf kan worden aangemerkt.

Nederland was goed vertegenwoordigd op de conferentie. Er waren deelnemers van provincies, BIJ12, ministerie, natuurbeherende organisaties, NGO's en universiteiten. De Zoogdiervereniging was de hoofdorganisator van deze editie. De conferentie wordt elke paar jaar in een ander land gehouden.

[Lees meer op de website van Wolves Across Borders](#)

Wolven in Nederland eten vooral wild

Wolven in Nederland eten vooral wilde hoefdieren zoals reeën, wilde zwijnen en edelherten. In gebieden waar deze dieren minder beschikbaar zijn, zoals in Drenthe, voeden wolven zich ook met in het wild levende runderen die worden ingezet voor natuurbeheer. Dat blijkt uit een onderzoek naar de uitwerpselen van de wolven in ons land.

Het onderzoek, uitgevoerd door het Centrum voor Milieuwetenschappen van de Universiteit Leiden, Stichting Leo, Universiteit Antwerpen en de Zoogdiervereniging, bracht het voedingspatroon van wolven in 2023 gedetailleerd in kaart.

Uit de resultaten blijkt dat op de Veluwe wilde zwijnen (aanwezig in 62% van de onderzochte uitwerpselen), reeën (56%) en edelherten (32%) de voornaamste prooidieren zijn. In Drenthe, waar vrijwel alleen reeën in het wild voorkomen, voeden wolven zich naast reeën (aangetoond in 63% van de uitwerpselen) ook met in natuurrunderen (43%) die ingezet worden voor natuurbeheer, en schapen (10%).

Het onderzoek naar het voedingspatroon van de wolven in Nederland is een langdurige studie die in ieder geval loopt tot en met 2025.

[Lees meer op de website van Universiteit Leiden](#)

Nieuwe animatie: wat te doen als je een wolf tegenkomt?

In Nederland leven wolven. De meeste zijn schuw en mijden mensen. Een wolf kan wisselend reageren als hij een mens ziet. Hij kan weglopen, maar hij kan ook nieuwsgierig zijn. Wat te doen als je een wolf tegenkomt? Namens de provincies heeft BIJ12 een animatie gelanceerd met adviezen.

De belangrijkste adviezen zijn: probeer rustig te blijven, neem voldoende afstand van de wolf, maak geluid en grote gebaren, voer of lok een wolf niet. Zie je een wolf of wolvenspoor? Meld het bij het [landelijke Wolvenmeldpunt van BIJ12](#).

[Bekijk de animatie op YouTube](#)

Nieuwe video: hoe herken je een wolf?

Hoe weet je of je met een wolf te maken hebt? Dat zie je in een korte video op [bij12.nl](#). De video is een fragment uit de [film](#) die natuurfilmer Luc Enting maakte in samenwerking met de provincie Gelderland.

Een wolf is duidelijk groter dan de gemiddelde hond. Hij meet op schouderhoogte wel 80 centimeter. De wolf heeft een rechte rug, een volle, hangende staart met zwarte punt en een dikke nek. De vacht is beige tot rossig-bruin. De poten van een wolf zijn opvallend lang en sterk. De oren zijn relatief kort, minder spits en staan ver uit elkaar op de brede kop. De ogen staan scheef en zijn vaak geel. Rondom de bek is de vacht vaak wit.

[Bekijk de video op YouTube](#)